

“Daha önce davada uygulanma imkanı bulunan maddeler yönünden Anayasa’ya aykırılığın değerlendirilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesi’ne iptal başvurusunda bulunulmuş, ancak başvuru bir takım eksiklikler sebebiyle esasa girilmeksizin reddedildiği görülmekle, belirtilen eksikliklerin giderilerek dosyanın tekrardan Anayasa’ya aykırılığın değerlendirilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesi’ne gönderilmesi amacıyla dosya incelendi.

Anayasa’nın 152. maddesine göre; bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Buna göre mahkememizdeki somut davada uygulanacak olan aşağıdaki kanun maddeleri bir bütün halinde uygulandığı şekliyle Anayasa’ya aykırı olduğu kanısına varılmıştır.

Anayasa’ya aykırılık oluşturduğu kanısı ile iptali yönünde değerlendirilmesi talep edilen kanun maddeleri şunlardır;

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 332/2. maddesi,

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 26. maddesi,

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 125. maddesi,

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 128. maddesi.

Belirtilen bu kanun maddeleri 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 26. maddesi uyarınca iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu’nun rucuen açmış olduğu alacak davalarında halen uygulanmakta olup, yerleşik Yargıtay uygulamaları doğrultusunda aşağıda izah edileceği üzere pratikte uzunca bir süre, teorikte ise sonsuza dek uygulanmaya devam edilecektir. Dolayısıyla her ne kadar belirtilen kanun maddeleri yürürlükten kaldırılmış olsa da fiiliyatta halen uygulanmaya devam olunmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 332/2. maddesinin; makul ve belirlenebilir zamanaşımı süresi öngörülmezsizin yürürlükte olması sebebiyle Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen “hukuk devleti” ilkesine ve Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “adil yargılanma hakkı” ilkesine aykırı düştüğü, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 26. maddesinin; makul ve belirlenebilir zamanaşımı süresi öngörülmezsizin yürürlükte olması sebebiyle Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen “hukuk devleti” ilkesine ve Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “adil yargılanma hakkı” ilkesine aykırı düştüğü, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 125. maddesinin; maddede belirlenen sürenin başlangıç tarihinin belirlenebilir olmayışı ile birlikte yürürlükte olması sebebiyle Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen “hukuk devleti” ilkesine ve Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “adil yargılanma hakkı” ilkesine aykırı düştüğü, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 128. maddesinin; maddede belirlenen muacceliyet tarihinin belirlenebilir olmayışı ile birlikte yürürlükte olması sebebiyle Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen “hukuk devleti” ilkesine ve Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “adil yargılanma hakkı” ilkesine aykırı düştüğü aşağıda ayrıntılı olarak izah edilecektir.

Öncelikle Mahkememizde görülmekte olan dava, 21/04/2004 tarihinde gerçekleşen iş kazasında sürekli iş göremez duruma giren sigortalıya bağlanan peşin sermaye değerli gelir,

Esas Sayısı : 2020/90

Karar sayısı : 2023/88

ödenen geçici iş göremezlik ödeneği ve yapılan tedavi masraflarından oluşan Kurum zararının 506 sayılı Kanununun 26. maddesi uyarınca rücuhan tahsili talebine ilişkindir.

Mahkememizce; davaya konu kazanın 21/04/2004 tarihinde gerçekleştiği, davaya konu alacağın 10 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan sonra istenilmesi ve buna karşılık davalı tarafın zamanaşımı itirazında bulunması karşısında davanın reddine karar verilmiştir.

Fakat mahkememizce verilen bu karar Bölge Adliye Mahkemesi tarafından kaldırılmıştır. Kaldırma gerekçesi ise aynen şu şekildedir; “Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Kanununun 26. maddesinin birinci fıkrasında işverenin sorumluluğu, ikinci fıkrasında ise üçüncü kişilerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Zararlandırıcı sigorta olayında; devlet adına sosyal güvenlik kanunlarını uygulamakla görevli Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı birinci kişi, risklerin gerçekleşmesi halinde sigortalının ya da hak sahiplerinin Kurumdan yardım görmesi için primleri ödeyen işveren ikinci kişi konumundadır. Bunun dışında kalanlar ise üçüncü kişi olarak tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 332/1. maddesinde belirtilen işçi - işveren arasındaki akde aykırılık eylemleri ve bu çerçevede maddenin 2. fıkrası gereğince işverenin akde aykırı davranışları (işçi sağlığı ve iş güvenliğinin gerektirdiği önlemlerin alınmaması vs.) sonucu 26/1. maddeyle yapılan ilişkilendirme ile bir bakıma akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabii olmakla; zamanaşımının, işverenler açısından uygulanması gereken Borçlar Kanunu’nun 125. maddesine göre on yıl olduğu belirtilmelidir.

Zamanaşımının başlangıcı konusuna gelince; 506 sayılı Kanunda zamanaşımının (özel olarak) düzenlenmediği düşünüldüğünde; genel hükümler çerçevesinde çözüm arama gereği vardır. Gerçekten de Borçlar Kanunu’nun 128. maddesinde: “Zaman aşımı, alacağın muaccel olduğu zamanda başlar” denilmektedir. Kurum açısından alacak hakkı, bağladığı gelirin yetkili organ tarafından onaylandığı tarihte ödenebilir hale geleceğinden, muacceliyet’in onay tarihi olacağı açıktır. O halde, masraflar için sarf ve ödeme, gelirler için ilk peşin sermaye değerinin başlangıçtaki gelir bağlama onay tarihinde zararın öğrenilmiş olacağının ve zamanaşımının bu tarihte başlayacağını kabulü gerekir.

Yukarıda yer alan maddi ve hukuki açıklamalar ışığında, süresinde ileri sürülen zamanaşımı defii nedeniyle mahkemece gelir bağlama kararı ve geçici iş göremezlik ve tedavi gideri belgeleri getirtilerek gelirler yönünden onay, masraflar yönünden sarf ve ödeme tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresi içinde davanın açılıp açılmadığının değerlendirilmemesi nedeniyle davacı Kurum vekilinin istinaf isteminin 6100 sayılı HMK 353/1-a.6 maddesi uyarınca kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir. Yargıtay’ın bu konudaki istikrarlı uygulamaları Kaldırma İlamı ile aynı doğrultudadır.

Yargıtay’ın istikrarlı uygulamaları doğrultusunda fiiliyatta uygulandığı şekliyle; iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle sigortalıya bağlanan peşin sermaye değerli gelir, ödenen geçici iş göremezlik ödeneği ve yapılan tedavi masraflarından oluşan Kurum zararının karşılanması amacıyla açılan davalarda zamanaşımının üst sınır bulunmamaktadır. Şöyle ki zamanaşımı süresinin masraflar için sarf ve ödeme, gelirler için ilk peşin sermaye değerinin başlangıçtaki gelir bağlama onay tarihinde zararın öğrenilmiş olacağının ve zamanaşımının bu tarihte başlayacağı kabul edilmekte olup iş bu görüş iptali yönünde değerlendirme yapılması istenilen kanun maddelerine dayandırılmaktadır.

Kurum hak sahiplerinin iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle Kurumdan hak talep etmeleri ve ödeme almaları için belirlenmiş bir zaman sınırı yoktur. Yani Kurum hak sahipleri örneğin bir iş kazası sebebiyle çok uzun yıllar sonra bile Kurumdan gelir talebinde bulunabilmekte ve hak sahiplerine gelir bağlandığı zaman ise Kurum yapmış olduğu bu masrafları sorumlu gördüğü kişilere rucu yoluna gidebilmektedir. Buna göre Kurum'un yaşanan bir iş kazası sebebiyle sorumlu gördüğü kişilere ne zaman dava açacağı hiç belli değildir, dava kazadan bir sene sonra da açılabilir kırk sene sonra da açılabilir, bu tamamen hak sahiplerinin Kurumdan ne zaman hak talep edeceklerine bağlıdır.

Bu şekilde Kurum, hak sahiplerine yapmış olduğu masraf ve ödemelerin rucu için sorumlu gördüğü kişilere pratikte çok çok uzunca bir süre sonra, teorikte ise ilelebet dava açma ve zamanaşımı def'i ile karşılaşmama şansına sahip olacaktır. Bu durum elbetteki Kurum açısından çok olumludur, fakat aynı durum davalı konumundaki kişiler yönünden hukuk ve hakkaniyetle bağdaşmaz. Elimizdeki davadan gidecek olursak, davalı taraf 14 yıl öncesinde yaşanmış bir iş kazası sebebiyle tazminat davası ile karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca gerek mahkememizdeki diğer dosyalarda gerekse diğer mahkemelerdeki dosyalarda çok daha önceki yıllara ilişkin açılmış dava dosyaları mevcuttur.

Bir kişinin yapmış olduğu veyahut sorumlu tutulduğu bir eylem sebebiyle sonsuza dek davalı olmak riskiyle yaşaması hukuk devleti ve adil yargılanma ilkesi ile bağdaşmaz. Çünkü kişilerin açılan bir davada kendilerini savunabilmek için dava dosyasına delil sunmaları gerekmektedir. Aradan yıllar yıllar geçtikten sonra açılan bir davada savunmayı destekler mahiyette delil bulunabilmesi çoğu zaman mümkün olamayacaktır. Yıllar yıllar sonra açılan bir davada olayı bilen tanıkları bulmak, bulunsa bile tanıkların olayı tam ve doğru hatırlaması güçleşecektir.

İşveren, aradan 30 - 40 yıl geçtikten sonra Kurum tarafından açılan bir davada, yaşanan kazanın nasıl gerçekleştiğini, işçisine iş güvenliği eğitimi verdiğini, buna ilişkin kayıtlarını, işçisinin kaza öncesi ve sonrası sağlık durumunu gösteren kayıtları, işyerinin diğer genel kayıtlarını sunmadığı takdirde savunmasını hakkıyla yapamamış olacaktır. Örneğin işveren çalıştırmış olduğu işçisinin özlük dosyasını veyahut işyerine ilişkin diğer kayıtlarını kaç sene saklaması gerekecektir? bu belli değildir, kanun maddelerinin bu şekildeki uygulamasına göre işçisinin özlük dosyasını ve işyerinin diğer kayıtlarını sonsuza dek saklamakla yükümlüdür. Bu ise hukukun ve hayatın mantığına terstir.

Elbetteki Kurumun hak sahiplerine yapmış olduğu masraf ve ödemeleri sorumlu kişilerden isteme hakkı vardır. Ancak bunun net olarak belirlenmiş makul bir süresinin olması şarttır. Ayrıca bu süresinin ne zaman başlayacağı konusu da kesin olarak belirlenmeli, zamanaşımı süresinin başlangıcının ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan bir olaya göre değil, herkesin bilebileceği ve kesin olan somut bir duruma göre belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre davalı konumunda olabilecek kişilerin kendilerini bu süreye göre ayarlamaları, ellerindeki delilleri bu tarihe kadar muhafaza etmeleri mümkün olabilecektir.

Zamanaşımı süresi hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması amacıyla belirlenmiş olup zamanaşımının olmadığı durumlarda hukuki güvenlik ve istikrar ortadan kalkacaktır. İptali yönünde değerlendirme yapılması istenilen kanun maddelerinde lafzen zamanaşımı öngörülürse de zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı somut bir olaya bağlanmadığından zamanaşımının üst sınırı yoktur. Belirlilik ilkesi gereğince yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir, bunun aksi durumların

Esas Sayısı : 2020/90

Karar sayısı : 2023/88

hukuki güven ve hukuki belirlilik ilkelerini zedelediği, bu nedenle hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğu düşünülmektedir. (Benzer Karar için bakınız; Anayasa Mahkemesinin 2016/198 Esas - 2017/144 Karar sayılı İlamı.)

Açıklanan gerekçelerden ötürü; makul ve belirlenebilir zamanaşımı süresi öngörülmezsizin kişilere karşı dava yolunu açan, bu şekilde kişileri ilelebet davalı olma riskiyle karşı karşıya bırakan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 332/2., 26'ncı, 125. ve 128. maddelerinin ayrı ayrı ve bir bütün halinde Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "adil yargılanma hakkı" ilkesine aykırı düştüğü açıktır.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

1- 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 332/2., 26., 125. ve 128. maddelerinin Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "adil yargılanma hakkı" ilkesine aykırılığı konusunda değerlendirme yapılması ve aykırı bulunduğu takdirde iptal edilmesi için dosyanın bir suretinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine,

2-) Kararın taraf vekillerine tebliğine,

Dosya üzerinde yapılan inceleme neticesinde karar verildi."